

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

OLTARZ GŁÓWNY

KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. JANA CHRZCICIELA

Biała 28, 98-332 Rząśnia

dr Magdalena Kwiatkowska

ul. Świeża 11, 97-300 Piotrków Trybunalski

Tel: 784-904-731, e-mail: biuro@konserwacja-zabytkow.pl

2022 r.

Dzieło chronione prawem autorskim

SPIS TREŚCI

UPRAWNIENIA	3
1. PRZEDMIOT, PODSTAWA OPRACOWANIA I INFORMACJE OGÓLNE	9
1.1. Identyfikacja obiektu	9
1.2. Dane dotyczące konserwacji	9
2. HISTORIA OBIEKTU	10
3. OPIS IKONOGRAFICZNY	12
3.1. Ołtarz	12
3.2. Obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem	13
4. STAN ZACHOWANIA	14
4.1. Ołtarz	14
4.2. Obrazy olejne na drewnie: św. Barbara, św. Katarzyna, św. Agnieszka, św. Dorota, św. Paweł, św. Piotr	15
4.3. Obraz olejny na płótnie z przedstawieniem Matka Boska z Dzieciątkiem	16
5. MATERIAŁ I TECHNIKA WYKONANIA	17
5.1. Technika wykonania oryginału	17
6. ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE	19
7. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH	21
7.1. Elementy drewniane ołtarza (w tym konstrukcja ołtarza, tabernakulum, el. snycerskie, rzeźby - Św. Józef, Św. Antoni Padewski, Niepokalane Poczęcie NMP)	21
7.2. Obrazy olejne na drewnie: św. Barbara, św. Katarzyna, św. Agnieszka, św. Dorota, św. Paweł, św. Piotr	24
7.3. Obraz olejny na płótnie z przedstawieniem Matka Boska z Dzieciątkiem	25
8. FOTOGRAFIE	27

UPRAWNIENIA

Pan(i) **Magdalena Maria Kwiatkowska**
(imie/imiona i nazwisko)
data urodzenia **26-03-1985** r.
miejsce urodzenia **Piotrków Trybunalski**
Magdalena Kwiatkowska
(podpis posiadacza dyplomu)
Nr dyplomu **7470**

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH im. JANA MATEJKI
W KRAKOWIE
(nazwa uczelni)
Wydział Konserwacji i Restauracji Dziel Sztuki
(nazwa podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni)

DYPLOM

stacjonarnej

ukończenia studiów w formie
konserwacja i restauracja dzieł sztuki
na kierunku
konserwacja i restauracja malarstwa
w specjalności
bardzo dobrym
z wynikiem
i uzyskania w dniu **28-05-2011** r.
magistra sztuki
tytułu zawodowego

Kierownik podstawowej
jednostki organizacyjnej

Rektor

**DZIEKAN WYDZIAŁU KONSERWACJI
I RESTAURACJI DZIEŁ SZTUKI**

prof. Grażyna Korpala
(pieczęć imienna i podpis)

prof. Grażyna Korpala
Kraków

(miejscowość)

REKTOR

Adam
(pieczęć imienna i podpis)

Adam **28-06-2011**

dnia r.

Akademia Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki w Krakowie
1818

Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki

Dyplom wydany w Rzeczypospolitej Polskiej

Magdalena Kwiatkowska

urodzona dnia 26 marca 1985 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na podstawie rozprawy doktorskiej pt.:

„Problematyka konserwatorska negatywów fotograficznych na podłożu szklanym wykonanych w technice srebrno – żelatynowej na przykładzie kolekcji negatywów rodziny Brandysów”

oraz po złożeniu wymaganych egzaminów uzyskała stopień

doktor sztuki

w dziedzinie sztuki plastycznych

w dyscyplinie artystycznej konserwacja i restauracja dzieł sztuki

nadany uchwałą Rady Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
z dnia 18 października 2017 roku.

Promotor w przewodzie doktorskim
dr hab. Zofia Kaszowska

Recenzenci w przewodzie doktorskim
dr hab. inż. Piotr Nowak, dr hab. Marzena Ciechańska, prof. ASP w Warszawie

Dziekan Wydziału Konserwacji
i Restauracji Dzieł Sztuki

dr hab. Maria Lempart-Geratorska, prof. ASP

Przewodniczący rady
jednostki organizacyjnej
(pieczęć i imięna i podpis)

Kaszowska

Promotor
(podpis)

REKTOR
prof. Stanisław Tołki
Rektor
(pieczęć i imięna i podpis)

Nr: 297/18

Kraków, dnia 22 listopada 2018 roku

Dr Magdalena Kwiatkowska - doświadczenie zawodowe (wybrane realizacje)

Prace wykonane pod kierunkiem:

- 2006 r. Członek zespołu konserwatorskiego przy konserwacji-restauracji malowideł ściennych znajdujących się w Sanktuarium Matki Bożej Trybunalskiej autorstwa o. Andrzeja Ahorna. Pod kierunkiem mgr Małgorzaty i Jakuba Bałtowskich. [Dzieło wykonane grupowo w ramach praktyk studenckich].
- 2007 r. Członek zespołu konserwatorskiego przy konserwacji-restauracji malowideł ściennych w Cerkwi pw. Wszystkich Świętych w Piotrkowie Trybunalskim. Pod kierunkiem mgr Małgorzaty i Jakuba Bałtowskich. [Dzieło wykonane grupowo w ramach praktyk studenckich].
- 2006 r. - 2009 r. Członek zespołu konserwatorskiego przy konserwacji-restauracji renesansowej dekoracji malarskiej sali reprezentacyjnej Pałacu Malinowskich w Czernicy. Pod kierunkiem dr hab. Grażyny Schulze-Głazik. [Dzieło wykonane grupowo w ramach praktyk studenckich].
- 2011 r. Członek zespołu konserwatorskiego przy konserwacji-restauracji gotyckiej dekoracji malarskiej w kościele pod wezwaniem św. Barbary w Małej Kamienicy. pod kierunkiem dr hab. Grażyny Schulze-Głazik. [Dzieło wykonane grupowo w ramach praktyk studenckich].
- 2010 r. - 2012 r. Członek zespołu konserwatorskiego podczas prac konserwatorsko restauratorskich przy barokowym ołtarzu bocznym z obrazem przedstawiającym św. Rocha i rzeźbą św. Anny Samotrzeć z kościoła filialnego pw. Czternastu Wspomożycieli w Podlesiu k. Lubawki. pod kierunkiem dr hab. Grażyny Schulze-Głazik. [Dzieło wykonane grupowo].
- 2012 r. – 2018 r. Prace konserwatorskie przy zbiorach autorstwa Zofii Rydet. we współpracy z Fundacją im. Zofii Rydet.
- 2016 r. Członek zespołu konserwatorskiego przy realizacji konserwacji malowideł ściennych autorstwa Christiana Bentuma w bibliotece klasztoru pocysterskiego w Lubiążu pod kierunkiem dr hab. Grażyny Schulze-Głazik. [Dzieło wykonane grupowo].

Samodzielne prowadzenie prac konserwatorskich i kierowanie zespołem – od lipca 2012 roku w formie działalności gospodarczej pod nazwą *ArsMironia*:

- 2013 r. Prace konserwatorsko-restauratorskie w kościele pw. św. Jadwigi w Ząbkowicach Śląskich, obejmujące pełną konserwację malowideł ściennych oraz detali sztukatorskich znajdujących się na zachodnim sklepieniu nawy głównej.
- 2013 r. – 2017 r. Prace konserwatorsko-restauratorskie przy barokowych malowidłach ściennych, detalach sztukatorskich i tynkach zabytkowych w kościele

- Akademickim Panien Dominikanek w Piotrkowie Trybunalskim. Pełny zakres prac konserwatorskich
 Etap I: ściany i sklepienia prezbiterium.
 Etap II: ściany i sklepienia nawy.
 Etap III: ściany i sklepienia chóru.
 Etap IV: ściany i sklepienia kruchty.
- 2015 r. Prace konserwatorskie przy ścianach i detalach sztukatorskich w Auli Katolickiej Szkoły Podstawowej i Przedszkolu Sióstr Dominikanek w Piotrkowie Trybunalskim.
- 2015 r. Prace konserwatorskie przy malowidłach ściennych w kaplicy północnej parafii Rzymsko-Katolickiej pw. św. Stanisława B.M. w Ręcznie. Prace konserwatorskie w pełnym zakresie.
- 2016 r. Prace ratunkowe przy barokowym ołtarzu głównym z Kościoła św. Michała Archanioła w Rososznicy, polegające na demontażu, usunięciu zanieczyszczeń i impregnacji elementów snycerskich.
- 2016 r. - 2017 r. Prace konserwatorsko-restauratorskie przy XVI i XVII-wiecznych malowidłach ściennych w drewnianym kościele pw. św. Andrzeja Apostoła Czerniewicach. Prace konserwatorskie w pełnym zakresie.
- 2017 r. Prace konserwatorsko-restauratorskie w kościele Akademickim Panien Dominikanek w Piotrkowie Trybunalskim, polegające na naprawie konstrukcyjnej skrzyni ołtarzowej wraz z przywróceniem wartości estetycznych mensy oraz złoconego tabernakulum.
- 2018 r. Prace konserwatorsko-restauratorskie przy XVII-wiecznych wolnostojących, słupowych kapliczkach kamiennych Fundacji Rodziny Lipskich w Lipiu. Prace konserwatorskie w pełnym zakresie. Prace wykonane we współpracy z firmą LUMI ART
- 2018 r. Prace konserwatorsko-restauratorskie przy malowidłach ściennych z klasztoru oo. Franciszkanów w Radomsku. Dwa obrazy ścienne świętych franciszkańskich: św. Antoniego Padewskiego oraz św. Józefa z Kupertynu. Prace wykonane we współpracy z firmą SempreHASK. Prace konserwatorskie w pełnym zakresie.
- 2018 r. Prace konserwatorskie przy cyklu 14 obrazów Męki Pańskiej z kościoła pw. św. apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Starej Rawie.
- 2018 r. - 2019 r. Prace konserwatorskie przy XVI, XVII-wiecznych malowidłach ściennych w drewnianym kościele pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Blizanowie. Prace konserwatorskie w pełnym zakresie.
- Prace konserwatorskie przy ruchomym wyposażeniu wnętrza kościoła pw. Świętej Trójcy w Mikstacie (ławki, konfesjonał, ława kolatorska, fotel celebriansa). Prace konserwatorskie w pełnym zakresie.
- 2018 r. - 2019 r. Prace konserwatorsko-restauratorskie przy ołtarzu głównym w drewnianym kościele pw. NAWRÓCENIA ŚW. PAWŁA I NAWIEDZENIA NMP W WYGIEŁZOWIE. Prace konserwatorskie w pełnym zakresie.
- 2019-2020 r. Prace konserwatorsko-restauratorskie przy SZAFIE ORGANOWEJ w kościele pw. NAWIEDZENIA N. M. P. W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM

- 2019-2020 r. Prace konserwatorsko-restauratorskie przy XVIII wiecznym krucyfiksie w kościele pw. NAWIEDZENIA N. M. P. W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM
- 2021 r. Prace konserwatorskie przy ruchomym wyposażeniu wnętrza kościoła pw. ŚW. JANA CHRZCICIELA w Białej Szlacheckiej. OŁTARZ BOCZNY P.W. UKRZYŻOWANIA I ŚW. BARBARY, AMBONA. Prace konserwatorskie w pełnym zakresie.
- 2021 r. Prace konserwatorskie przy XVII-wiecznych polichromowanych drzwiach w drewnianym kościele pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Blizanowie. Prace konserwatorskie w pełnym zakresie.
- 2018-2021 r. Prace konserwatorsko-restauratorskie przy ołtarzu głównym w drewnianym kościele pw. św. Andrzeja Apostoła Czerniewicach. Prace konserwatorskie w pełnym zakresie.

Projekty aranżacji konserwatorskich

- 2014 r. *Projekt aranżacji ścian Kościoła Akademickiego Panien Dominikanek pw. Matki Bożej Śnieżnej w Piotrkowie Trybunalskim.*
- 2016 r. *Projekt aranżacji wnętrza Kościoła pw. Świętego Stanisława B.M. w Ręcznie.*
- 2017 r. *Projekt aranżacji wnętrza Kościoła Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Międzyrzeczu Górnym.*

Badania stratygraficzne, programy prac

- 2013 r. *Badania stratygraficzne wraz ze sprawozdaniem. Ściany i sztukaterie kaplicy północnej w kościele pw. św. Jana Ewangelisty w Niedźwiedniku.*
- 2014 r. *Badania stratygraficzne wraz ze sprawozdaniem. Elewacja kamienicy przy ulicy Plac Wolności 17 – Rynek 17 w Międzyzlesiu.*
- 2015 r. *Badania stratygraficzne wraz ze sprawozdaniem. Elewacje i sztukaterie Kościoła Parafii św. Doroty w Petrykozach.*
- 2016 r. *Konserwatorskie badania stratygraficzne w pomieszczeniach kamienicy przy al. Ujazdowskich 19 w Warszawie, wraz z opracowaniem dokumentacji powykonawczej oraz programem prac malarskich.*
- 2016 r. *Konserwatorskie badania stratygraficzne przy elewacji kamienicy przy ulicy Marcinkowskiego 7 w Warszawie, wraz z opracowaniem dokumentacji powykonawczej.*
- 2016 r. *Badania stratygraficzne wraz ze sprawozdaniem Willi Dyrektora (Pawilonu nr 11) Wojewódzkiego Centrum Pediatrii „Kubalonka”. Elewacje wraz ze stolarką drzwiową zewnętrzną oraz schodami zewnętrznymi.*
- 2018 r. *Badania stratygraficzne wraz ze sprawozdaniem. Malowidła ścienne w drewnianym kościele pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Blizanowie.*

- 2019 r. *Badania stratygraficzne wraz ze sprawozdaniem i programem prac.
Malowidła ściennie w Kościele pw. św. Piotra i Pawła w Grabicy, Parafia
Rzymsko-Katolicka pw. św. Wojciecha w Krzepczowie.*
- 2019 r. *SPRAWOZDANIE Z BADAŃ STRATYGRAFICZNYCH
WRAZ Z PROGRAMEM PRAC KONSERWATORSKICH
RZYMSKOKATOLICKA PARAFIA ŚW. WAWRZYŃCA W ŁOBUDZICACH*
- 2020 r. *SPRAWOZDANIE Z PRAC BADAWCZO-STRATYGRAFICZNYCH
ŚCIANY PREZBITERIUM KOŚCIÓŁ P.W. NAWRÓCENIA ŚW.
PAWŁA I NAWIEDZENIA NMP W WYGIELZOWIE*
- 2021 r. *PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH wraz ze
sprawozdaniem z badań Nawa i kruchta Kościoł pw. św.
Małgorzaty, dziewicy i męczennicy Góra Świętej Małgorzaty*
- 2021 r. *SPRAWOZDANIE Z PRAC
BADAWCZO-STRATYGRAFICZNYCH WRAZ Z
PROGRAMEM PRAC KONSERWATORSKICH ZAKRYSTIA
WRAZ Z DRZWIAMI DO PREZBITERIUM Kościoł
Rzymskokatolicki pw. Narodzenia NMP Blizanów*

1. PRZEDMIOT, PODSTAWA OPRACOWANIA I INFORMACJE OGÓLNE

1.1. Identyfikacja obiektu

- **Rodzaj:** ołtarz główny pw. Matki Boskiej z Dzieciątkiem
- **Autor:** nieznany
- **Czas powstania obiektu:** I poł. XVII w.
- **Wymiary ołtarza:** 420 x 300
- **Technika:** ołtarz drewniany polichromowany, złożony, srebrzony
 - obraz olejny na płótnie z przedstawieniem Matki Boskiej z Dzieciątkiem
 - obraz na podobrazii drewnianym wykonany techniką olejną: **św. Barbara, św. Katarzyna, św. Agnieszka, św. Dorota, św. Paweł, św. Piotr**
 - rzeźby drewniane, polichromowane, złożone, srebrzone **św. Józef, św. Antoni Padewski, Niepokalane Poczęcie NMP**
- **Miejsce usytuowania:** Biała Szlachecka 28, 98-332 Rząśnia, Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela
- **Właściciel obiektu:** Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela reprezentowana przez Proboszcza Parafii - księdza Tadeusza Orzeszyne
- **Numer działki ewidencyjnej:**
- **Nieruchomość ujawniona w księdze wieczystej KW nr:**

1.2. Dane dotyczące konserwacji

- **Inwestor:** Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela reprezentowaną przez Proboszcza Parafii - księdza Tadeusza Orzeszyne
- **Instytucja prowadząca prace:** ARSMIRONIA Magdalena Kwiatkowska.
- **Opracowała:** Konserwator dzieł sztuki dr Magdalena Kwiatkowska.
Adres: 97-300 Piotrków Trybunalski, ul. Świeża 11.
Tel.: 784-904-731

2. HISTORIA OBIEKTU¹

Kościół św. Jana Chrzciciela w Białej Szlacheckiej został wzniesiony we wsi Wola Czyżewska (obecnie Wola Grzymalina), parafia Łękińska w 1584 roku (o czym świadczy data wryta na nadprożu zachodniego portalu) z fundacji ówczesnego dziedzica wsi Jana Grzymały Wolskiego. Konsekrowany pod wezwaniem św. Jan Chrzciciela w 1594 r. - przez biskupa Kraszkowskiego, sufragana gnieźnieńskiego. Kościół posiadał również boczną kaplicę od północnej strony wybudowaną w 1729 r. przez Krystynę z Małachowskich Siemińską, wdowę po sędzim sieradzkim, pod którą była murowana krypta dla chowania zmarłych. Obecnie kaplica ta nie istnieje i brak jakichkolwiek przekazów na temat jej wyglądu i kiedy została rozebrana. W roku 1981 teren wsi Wola Czyżewska (obecnie Wola Grzymalina) został objęty pracami odkrywczymi Kopalni Węgla Brunatnego. Aby ratować zabytkowy obiekt, postanowiono translokować go do miejscowości Biała Szlachecka.² Jeszcze w tym samym roku kościół oddano do użytku wiernym.

Kościół jest zbudowany w stylu wieluńskim, z drzewa modrzewiowego. W nawie dwa boczne ołtarze drewniane, polichromowane z pięknymi obrazami: św. Antoniego Padewskiego, św. Mikołaja, św. Barbary. Przy północnej ścianie prezbiterium znajduje się drewniana, rzeźbiona i polichromowana ambona z XVIII w. w typie przyściennym oraz chrzcielnica również drewniana, rzeźbiona i polichromowana. Fundatorką mogła być Krystyna z Małachowskich Siemińska, wdowa po sędzim sieradzkim która w 1729 roku wystawiła obecnie nieistniejącą kaplicę Matki Boskiej Różańcowej. Na ścianach kościoła widnieją fragmenty polichromii z XVI w.

Ołtarza główny p.w. Matki Boskiej z Dzieciątkiem ufundowany w I poł XVII wieku do kościoła powstałego w 1584 r. Został on przeniesiony wraz z resztą ruchomego

¹ Opracowano na podstawie białych kart obiektu.

² Na podstawie: Kościół par. pw. Jana Chrzciciela, Biała - Zabytek.pl, <https://zabytek.pl/pl/obiekty/biala-kosciol-par-pw-jana-chrzciciela>, <dostęp 12.12.2020>.

wyposażenia kościoła ze wsi Wola Czyżewska (obecnie Wola Grzymalina) w 1981 roku. Po zmianie lokalizacji przeprowadzono doraźne prace konserwatorskie - prawdopodobnie dopuszczono wtedy do przekształceń plastycznych ołtarza.

W czasie konserwacji wykonanej w latach 1982-84 odsłonięto nieczytelne inicjały fundatora oraz herb. Na odwrociu obrazu umieszczona data 1650 z napisem Stanisław Rabsky.

3. OPIS IKONOGRAFICZNY

3.1. Ołtarz

Architektoniczny, dwukondygnacyjny, trójosiowy, z uszakami. Retabulum ujęte dwoma kolumnkami, których bazy i głowice zdobione wydłużonymi liśćmi akantu, trzony obwiedzone spiralnie biegnącą wicią z owocami i liśćmi winogron. Środek wypełnia arkada zamknięta u góry półkoliście, obwiedziona ornamentem z dzwonkowatych kwiatów, wypełniona obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem. W częściach bocznych retabulum, w 4 półkoliście zakończonych arkadach, obramionych boniowaniem, malowane przedstawienia świętych Dziewic - po prawej u góry Katarzyna, u dołu Agnieszka, po lewej Barbara i Dorota. Uszaki faliście wycięte, dekorowane ornamentem kudo-wym, cekinowym, akantem, owocami winogron, dzwonkowatymi kwiatami, u dołu spięte kwiatami ostu. Na tle uszaków rzeźbiona - po prawej św. Józef, po lewej św. Antoni Padewski. Kondygnacje oddzielone pełnym belkowaniem, w części środkowej z gzymsem wspartym na 4 kroksztynach dekorowanych liśćmi akantu. Druga kondygnacja ujęta pilastrami dekorowanymi bardzo wydłużonymi liśćmi akantu między którymi płaskorzeźba Niepokoleń Poczucie NMP. Po bokach uszaki z ornamentami jak w dolnej Kondygnacji. W zwieńczeniu trójkątny szczyt o falistych narożach, wypełniony pośrodku owalnym kartuszem z monogramem Marii. W tle dekoracja z ornamentu okuciwego, akantu i dzwonkowatych kwiatów. W predelli malowane przedstawienia świętych - po prawej św. Piotra, po lewej św. Pawła. Mensa skrzynkowa z nowym, płóciennym antependium, Polichromie w kolorze granatowo-czarnym, ornamenty i profile srebrzone i złoczone.

3.2. Obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem

W dolnej kondygnacji ołtarza, we wnęcie zamkniętej łukiem półkolistym, obramionej na zewnątrz ornamentem z dzwonko-watych kwiatów, od wewnątrz astragalem. Maria przedstawiona frontalnie, siedząca na obłokach z Dzieciątkiem na lewym kolanie. Na głowie korona typu zamkniętego Żółto - czerwona, zwieńczona krzyżem. Twarz o zarysie owalu, młodzieńcza, pełna, modelowana linearnie, oczy o migdałowym wykroju, nos wydłużony, usta dute, palne, Ubrana w różową suknię z fałdami modelowanymi żółcią, przepasaną zieloną szarfą, na szyi kraciasta chusta biało -zielono -czerwona i sznur czerwonych koralii, na ramionach ciemnoniebieski płaszcz z brązowe, podszewką otaczający lewe kolano. W prawej ręce cienkie berło, lewa podtrzymuje siedzące na pasiastej chustce Dzieciątko. Jezus z główką zwróconą nieco w lewą stronę, ciało nagie, prawa rączka uniesiona, palce w geście błogosławieństwa, w lewej kula zwieńczona krzyżem. Spod szat Marii widoczna lewa stopa wsparta na sierpie księżyca. Wokół postaci koliste obłoki.

4. STAN ZACHOWANIA

Ołtarz główny wymaga ponownej konserwacji.

4.1. Ołtarz

Mimo prac podjętych konserwatorskich wykonanych na wysokim poziomie technicznym i artystycznym w latach 1982-84 ołtarz wymaga interwencji.

Jak wynika z białej karty obiektu ołtarz był konserwowany w latach 80- tych. Wykonano następujące czynności: oczyszczanie, dezynfekcja, usunięcie dwóch warstw przemalowań polichromii, rekonstrukcję elementów drewnianych, uzupełnienie ubytków drewna, polichromii i złocień, srebrzeń. Konserwacji poddano także obrazy.

Część konstrukcji oraz drewniane elementy snycerskie noszą ślady działalności drewnojadów. Zniszczenia wynikają także z obecnej w kościele wilgoci oraz „osiadania” elementów ołtarza pod własnym ciężarem. Ołtarz jest mocno zabrudzony. Widoczne są pęknięcia i rozklejenia elementów drewnianych. W warstwach polichromii i złocień widoczne ubytki, przetarcia i miejsca o osłabionej adhezji tych warstw do podłoża.

Występują ubytki złota oraz zaprawy, przetarcia złota i srebra do pulmentu i zaprawy. Widoczne są próby retuszowania zaistniałych ubytków kitami.

Stan zachowania ołtarza od strony konstrukcyjnej nie jest zadowalający. Ołtarz jest uszkodzony przez drewnojady, jego architektura uległa naruszeniu. Przez lata drewno rozeschło się, wymaga sklejeń, flekowań, wykonania dodatkowych wzmocnień. W konstrukcji ołtarza dają się zauważyć pęknięcia drewna, o różnej szerokości. Mensa również jest w złym stanie.

4.2. Obrazy olejne na drewnie: św. Barbara, św. Katarzyna, św. Agnieszka, św. Dorota, św. Paweł, św. Piotr

Na obrazach widoczna brudna, pociemniała, miejscami przebielona od „ześleplego” werniksu warstwa malarska. Obrazy zabrudzone. Werniksy nieznacznie pożółkły.

Widoczne są ubytki, przetarcia, zaplamienia malatury. Zaprawa miejscami jest słabo związana z podłożem. Widoczne nieznacznie przemalowana.

Podczas poprzedniej konserwacji w latach 80-tych wykonano następujące prace: usunięcie grubej warstwy pożółkłego werniksu, uzupełnienie ubytków gruntu i warstwy malarskiej, punktowanie, werniksowanie.

4.3. Obraz olejny na płótnie z przedstawieniem Matka Boska z Dzieciątkiem

Obraz pokryty jest grubą warstwą brudu i kurzu. Płótno straciło naciąg. Warstwa malarska jest krucha i spękana. Siatka spękań jest nieregularna.

Obraz wymaga rozprostowania na stole niskociśnieniowym.

Werniks jest pożółkły. Podczas poprzedniej konserwacji w latach 80-tych od obrazu odjęto koszulkę. Wykonano wtedy następujące prace: usunięcie pożółkłego werniksu, przemalowań tła, zniszczonego, drewnianego podobrazia, zdublowanie na nowe płótno, kitowanie ubytków zaprawy i warstwy malarskiej, punktowanie.

5. MATERIAŁ I TECHNIKA WYKONANIA

5.1. Technika wykonania oryginału

Ołtarz drewniany, polichromowany, pokryty złoceniami i srebrzeniami. Wykonany z drewna sosnowego (?). Dekoracje snycerskie wykonano z drewna miękkiego lipowego(?). Złocenia wykonane na nowej zaprawie klejowo-kredowej, w partiach polerów na pulment, w partiach matów na mikstion. Srebrzenia wykonane na czarnym pulmencie.

Srebrzenia, częściowo na czerwonym pulmencie, a częściowo na czarnym, pokryte szelakiem.

Mensa skrzynkowa polichromowana z nowym płóciennym antepedium. Ornamenty i profile złoczone srebrzone.

Obrazy : św. Barbara, św. Katarzyna, św. Paweł, św. Dorota wykonane na podobrazii drewnianym. Deskę przeklejono klejem glutynowym, naklejając na nią cienką warstwę zaprawy. Przed przystąpieniem do malowania, artysta wykonał rysunek kompozycyjny. Malowidło cienko malowane, wykonane w technice tempery?.

Obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem wykonany w technice olejnej. Obraz został wykonany na podobrazii płóciennym, a następnie naklejony na drewno. Jest to płótno o splocie prostym, przeklejone prawdopodobnie klejem glutynowym i pokryte grubą warstwą barwionej zaprawy kredowo-klejowej. Obraz malowany impastowo. Malarz przed przystąpieniem do pracy wykonał rysunek. Rzeźby Św. Józef, Św. Antoni Padewski, Niepokalane Poczęcie NMP

Rzeźby ołtarzowe opracowano z drewna liściastego. Korpus figur z jednego kawałka, a partie rąk z kilku kawałków drewna. Figury drążono od odwrocia ostrymi dłutami o różnych

profilach. W celu konstrukcyjnego wzmocnienia rzeźb prawdopodobnie miejscowo na ich powierzchnię przyklejono płótno lniane (?).

Lico rzeźb przekleiono klejem glutynowym. Na powierzchnię rzeźb od strony lica nałożono wielowarstwową, białą zaprawę kredowo-klejową. Partie karnacji rzeźb pokryto polichromią, natomiast w partiach szat wykonano złocenia złotem płatkowym - na pulmencie czerwonym w partiach polerów, na pomarańczowy lesz w partiach matowych.

Materiały użyte pierwotnie w XVIII

- drewno lipowe
- drewno sosnowe
- zaprawa kredowa
- klej glutynowy
- pigmenty,
- olej lniany
- pulment
- lesz
- srebro w płatkach
- złoto w płatkach
- kute gwoździe
- goldlack
- srebro
- płótno
- farby olejne
- werniks damarowy

6. ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Obiekt wymaga wykonania ponownej konserwacji. Mimo prac wykonanych w latach 80-tych, konieczna jest interwencja konserwatorska. Prace mają na celu odświeżenie wyglądu obiektu, przywrócenie dobrego stanu technicznego oraz walorów estetyczno-plastycznych.

Na wstępie należy przeanalizować szczegółowo dokumentację konserwatorską z poprzedniej konserwacji tak aby dobrać odpowiednie środki chemiczne współgrające z zastosowanymi przez poprzedników. Należy rozpoznać budowę technologiczną elementów architektonicznych ołtarza, rzeźb i obrazów, właściwie ocenić ich stan zachowania oraz konsekwencje poprzedniej konserwacji, co umożliwi uściślenie zaproponowanego programu prac konserwatorsko-restauratorskich.

Celem konserwacji technicznej jest zabezpieczenie ołtarza przed dalszym niszczeniem.

Obejmie to:

- impregnację i zabezpieczenie drewna przed działalnością drewnojadów,
- oczyszczenie warstwy malarskiej i złota z brudu i wtórnych nawarstwień,
- sklejenie elementów konstrukcyjnych w miejscach rozstępujących się złączeń i flekowanie,

Celem konserwacji estetycznej jest przywrócenie ołtarzowi ich pierwotnego wyglądu i dawnej świetności. Obejmie to:

- uzupełnienie ubytków drewna,
- uzupełnienie ubytków zaprawy, złocień i srebrzeń pierwotnych,
- uzupełnienie ubytków zaprawy oraz warstwy malarskiej.

W przypadku ołtarza należy dążyć do zachowania starego złota - podczas poprzedniej konserwacji zachowano oryginalne złocenia, wykonanie nowych złoczeń jest dopuszczalne tylko gdy oryginalne złoto jest w szczątkowym stanie zachowania.

Zakłada się, że wymiana uszkodzonych oryginalnych elementów konstrukcyjnych lub dekoracyjnych na nowe, zrekonstruowane powinna być wysoce przemyślana i zastosowana w momencie gdy oryginał stracił całkowicie swoje właściwości mechaniczne.

Powierzchnia obrazów zostanie oczyszczona z brudu, kurzu, zacieków i pożółkłych werniksów. Usunięte zostaną pociemniałe retusze. Wszystkie ujawnione ubytki warstwy malarskiej i zaprawy będą uzupełnione metodą kropki. Obraz Matka Boska z Dzieciątkiem wymagają rozprostowania na stole niskociśnieniowym. Lica obrazów zostaną pokryte nowym werniksem. Rozwiązania estetyczne zostaną ustalone w odniesieniu do całościowej koncepcji i zatwierdzone przez komisję konserwatorską.

7. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

7.1. Elementy drewniane ołtarza (w tym konstrukcja ołtarza, tabernakulum, el. snycerskie, rzeźby - Św. Józef, Św. Antoni Padewski, Niepokalane Poczęcie NMP)

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania obiektu.
2. Demontaż ornamentów snycerskich, obrazów, rzeźb wraz z ich archiwizacją fotograficzną.
3. Przewiezienie elementów ołtarza do pracowni konserwatorskiej.
4. Ocena zabiegów wykonanych podczas poprzedniej konserwacji.
5. Skontrolowanie powierzchni polichromii srebrzeń i złocień. Usunięcie zanieczyszczeń powierzchniowych, także zalegających we wnętrzu konstrukcji.
6. Ewentualne pobranie próbek warstwy malarskiej, zapraw, złota do badań laboratoryjnych chemicznych pozwalających na ustalenie technologii wykonania obiektu oraz pomocnych w bliższym określeniu stanu zachowania.
7. Wstępna impregnacja elementów ołtarza, z równoczesnym zatruciem szkodników drewna (dezynsekcja, dezynfekcja), z zastosowaniem roztworu Paraloidu B 72 (Rhom & Haas, USA), Hecolu w ksylene (1:1), 8 - 15 %, z dodatkiem środka owadobójczego Antox.
8. Oczyszczenie elementów ołtarza, złożonych ornamentów snycerskich z nawarstwień kurzu i brudu, mechanicznie, chemicznie z wykorzystaniem dwumetyloformamidu (Bresciani, Włochy) w mieszance z ksylenem, acetonem.
9. Ewentualne usunięcie przemalowań, retuszy z warstwy malarskiej, Właściwy środek chemiczny wybrany będzie metodą prób na bazie: kompozycji

rozpuszczalników: acetonu, dwumetyloformamidu, skansolu, terpentyny, po wykonaniu prób ich skuteczności i bezpieczeństwa dla obiektu.

10. Impregnacja właściwa wzmacniająca dogłębnie strukturę drewna ołtarza. W tym elementów snycerskich z równoczesnym zatruciem szkodników drewna, z zastosowaniem roztworu Paraloidu B 72 (Rhom & Haas, USA), Hekolu w ksylenie (1:1), 8 - 15 %, z dodatkiem środka owadobójczego Antox.

11. Naprawa osłabionych i zerwanych wiązań stolarskich, sklejenie pęknięć i rozłączonych spojeń konstrukcyjnych z zastosowaniem w razie potrzeby stolarskich wzmocnień (wstawki drewniane) oraz z wypełnieniem szczelin (masy kitowe z wypełniaczem z pyłu drzewnego).

12. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem kredowo-klejowym lub akrylowym, po ewentualnym wcześniejszym naklejeniu interwencyjnej warstwy płótna w miejscach pęknięć drewna, dla zabezpieczenia przed pękaniem zaprawy w tych miejscach.

13. Opracowanie założonych kitów.

14. Położenie werniksu retuszarskiego przed punktowaniem w miejscach polichromowanych.

15. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej - punktowanie farbami temperowymi (Karmański, KOH-J-NOOR, Talens-Extra Fine), żywicznymi Maimeri Restoring Color (Maimeri Restauro, Włochy) do konserwacji lub odsączonymi olejno-żywicznymi.

16. Uzupełnienie złocień i srebrzeń w technice zgodnej z techniką oryginału

17. W partiach występowania złocień/srebrzeń szlachetnych uzupełnianie „polerów” na pulment i uzupełnienie przetarć złota (złotem w płatkach lub złotem w proszku).

18. Zabezpieczenie płaszczyzn polichromowanych po konserwacji werniksem końcowym fabrycznym.

19. Przewiezienie elementów ołtarza do kościoła. Montaż ołtarza. Retusze wykończeniowe, korekta uzupełnień złoceń po zmontowaniu całości. Końcowe zawerniksowanie warstwy malarskiej.

7.2. Obrazy olejne na drewnie: św. Barbara, św. Katarzyna, św. Agnieszka, św. Dorota, św. Paweł, św. Piotr

1. Demontaż obiektów.
2. Oczyszczenie z powierzchniowych zabrudzeń struktury, mechanicznie i za pomocą środków chemicznych.
3. Usunięcie wtórnych werniksów ze struktury i ornamentów (mechanicznie i chemicznie).
4. Klejenie i uzupełnianie ubytków w drewnie.
5. Dezynsekcja i dezynfekcja drewna przy pomocy środka chemicznego.
6. Założenie kitów emulsyjnych, kredowo-klejowych, akrylowych, w miejscach ubytków zaprawy, fakturą i kolorem dostosowanych do oryginalnej zaprawy.
7. Wykonanie uzupełnień złota i srebra materiałami szlachetnymi.
8. Oczyszczenie z powierzchniowych zabrudzeń złożonych elementów.
9. Zabezpieczenie uzupełnień szlakiem.
10. Punktowanie ubytków i rekonstrukcja warstwy malarskiej farbami żywicznymi Maimeri Restauro (Włochy) do konserwacji lub odsączonymi olejno-żywicznymi.
11. Zawerniksowanie lica po punktowaniu werniksem fabrycznym (np. damarowy Maimeri, Talens), półmatowym.
12. Przewiezienie do kościoła. Montaż w obiekcie.

7.3. Obraz olejny na płótnie z przedstawieniem Matka Boska z Dzieciątkiem

1. Odjęcie ramy.
2. Przed transportem do pracowni konserwatorskiej, ewentualne zabezpieczenie miejsc osłabionych bibułą japońską na colettę lub niskoprocentowy klej króliczy.
3. Transport do pracowni konserwatorskiej.
4. Ewentualnie obserwacja obrazów w świetle białym i UV, odkrywek w celu ustalenia stratygrafii obrazu.
5. Oczyszczenie odwrocia.
6. Oczyszczenie lica obrazu z zabrudzeń, po przeprowadzeniu prób mieszankami mydła, terpentyny, etanolu, acetonu i podobnych, w różnych kompozycjach i proporcjach, z równoczesnym usunięciem zabezpieczeń z bibułki japońskiej, w miejscach gdzie to będzie bezpieczne.
7. Usunięcie „ześleplego”, pociemniałego werniksu chemicznie (środki jak wyżej).
8. Usunięcie ewentualnych przemalowań oraz kitów, chemicznie (środki jak wyżej), mechanicznie.
9. Ewentualnie sklejenie rozdarć płótna na styk PVA Binder Talens lub Acrylkleber 498-20x.
10. Ewentualnie przygotowanie protez w miejscach ubytków płótna oryginalnego z płótna podobnego i wklejenie ich na styk PVA Binder Talens lub Acrylkleber 498-20x, zwracając uwagę na zgodność wątku i osnowy.
11. Wyprasowanie obrazu na miękkich podkładach, z próbą położenia odstających fragmentów zaprawy z warstwą malarską na stole próżniowym niskociśnieniowym.
12. Założenie kitów emulsyjnych, kredowo-klejowych, akrylowych lub kitu „wiedeńskiego”, w miejscach ubytków zaprawy, fakturą i kolorem dostosowanych do oryginalnej zaprawy.
13. Ewentualne zdublowanie obrazu nowym płótnem na Beve 371, rozpuszczoną w benzynie ekstrakcyjnej.

14. Zawerniksowanie lica przed punktowaniem werniksem: fabrycznym retuszerskim (Talens, Maimeri) lub na bazie żywicy naturalnej - damary, wg własnej receptury.
15. Punktowanie ubytków i rekonstrukcja warstwy malarskiej, retusze – wstępne opracowanie farbami akwarelowymi, a następnie farbami żywicznymi Maimeri Restauro (Włochy) do konserwacji lub ketonowymi.
16. Zawerniksowanie lica po punktowaniu werniksem fabrycznym (damarowy Maimeri, Talens), półmatowym.
17. Przewiezienie obrazu do kościoła. Wprawienie w ramę i montaż w obiekcie.

8. FOTOGRAFIE

Fot. 1. Kościół p.w. Św. Jana Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

Fot. 2. Ołtarz główny z Kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Przed konserwacją.
Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

Fot. 3. Ołtarz główny z Kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Obraz Matka Boska z Dzieciątkiem. Przed konserwacją. Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

Fot. 4. Rzeźba z ołtarza głównego z Kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Przed konserwacją. Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

Fot. 5. Rzeźba z ołtarza głównego z Kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Przed konserwacją. Widoczne ubytki warstwy malarskiej, złocień. Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

Fot. 6. Tabernakulum z ołtarza głównego z Kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Przed konserwacją. Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

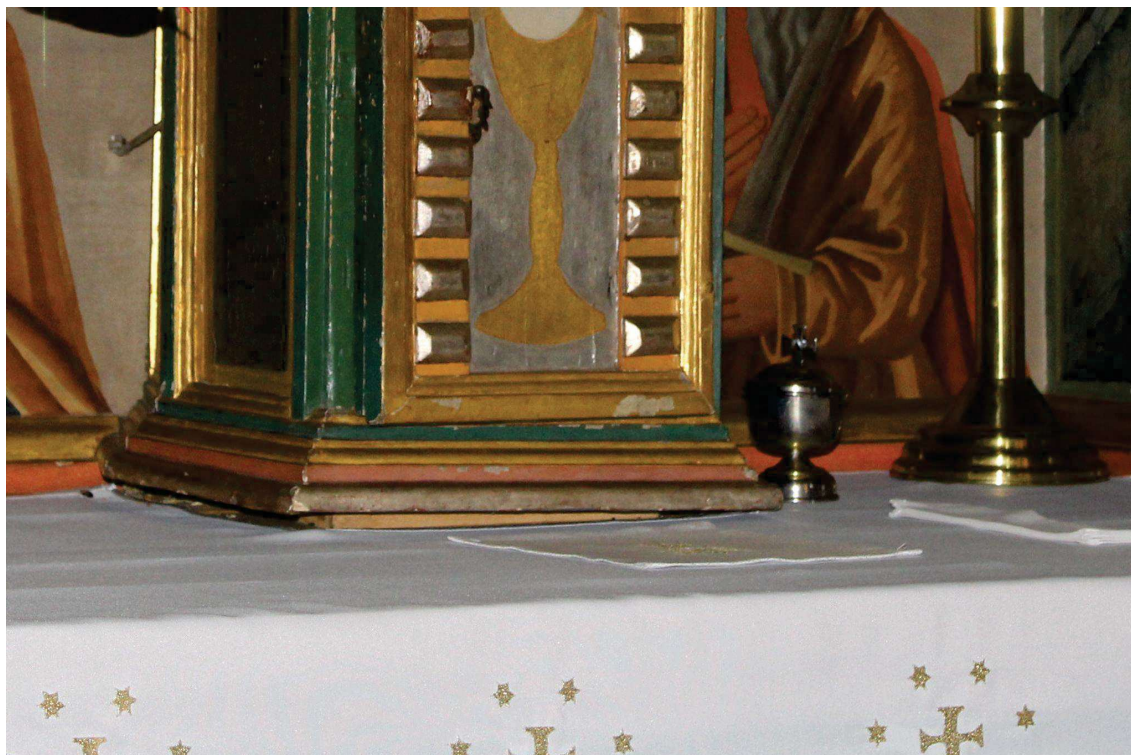
Fot. 7. Obraz tablicowy z ołtarza głównego z Kościoła p.w. Św. J. Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Obraz. Przed konserwacją. Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

Fot. 8. Rzeźba z ołtarza głównego z Kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Przed konserwacją. Widoczne ubytki warstwy zaprawy i złocień. Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

Fot. 9. Predella z ołtarza głównego z Kościoła p.w. Św. J. Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Przed konserwacją. Widoczne pęknięcia, świadek warstwy malarskiej. Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

Fot. 10. Tabernakulum ołtarzowa z ołtarza głównego z Kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Przed konserwacją. Widoczne pęknięte elementy, ubytki zapraw, srebrzeń, złocień.
Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

Fot. 11. Rzeźba z ołtarza głównego z Kościoła p.w. Św. J. Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Przed konserwacją. Widoczne pęknięcia, zoksydowane srebro, ubytki zaprawy i złocień.
Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

Fot. 12. Zwieńczenie z ołtarza głównego z Kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Przed konserwacją. Widoczne ubytki warstwy malarskiej, zaprawy i złocień.
Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.

Fot. 13. Ołtarz główny z Kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela w Białej Szlacheckiej. Obraz Matka Boska z Dzieciątkiem. Fragment. Przed konserwacją. Fot. M. Kwiatkowski 2017 r.